

11. Шпекторенко І.В. Професійна мобільність державного службовця : монографія / І.В. Шпекторенко. – Д. : Моноліт, 2009. – 242 с.

12. Keil L.D. Managing Chaos and Complexity in Government: a new paradigm for managing change, innovation, and organizational renewal / L.D. Keil. – 1-st ed. – USA : Jossey-Bass Publishers, 1994. – 246 p.

УДК 351.858:172.4

ДЕРЖАВНА ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА: КОНЦЕПТУАЛЬНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Степанов В.Ю.

кандидат технічних наук, доцент
Харківська державна академія культури

Annotation

Questions of forming of informative political space, roles and places of the state in this process and also importance of valued-ideological component in its informative policy are considered.

Анотація

Розглянуто питання формування інформаційного політичного простору, ролі і місця держави в цьому процесі, а також значення ціннісно-ідеологічної компоненти в її інформаційній політиці.

Ключові слова

Державна інформаційна політика, зміни, розвиток, суспільство, ідеологія, інформаційний простір.

I. Вступ

Перше десятиліття XXI ст. проходить під знаком переходу промислово розвинутих країн на новий рівень соціально-економічного розвитку, пов'язаний з кардинальною зміною способів виробництва і формуванням нової структури суспільних відносин. На сьогодні в Україні здійснюються глибокі соціально-економічні та політичні перетворення з метою побудови правової демократичної держави з ринковою економікою, що не може бути успішно реалізоване без одночасної якісної зміни інформаційного середовища, переходу до інформаційно відкритого суспільства й інформаційно прозорої державної влади. Рівень розвитку інформаційного простору почав суттєво впливати на всі сторони нашого життя – політику, економіку, культуру. Тому державна влада, політичні об'єднання і наукова громадськість мають звернути увагу, насамперед, на проблеми вдосконалення концептуальних основ державної інформаційної політики, інформаційного законодавства України з урахуванням головних особливостей сучасного етапу розвитку державності. Це і зумовлює актуальність розгляду концептуальних питань державної інформаційної політики, яка суттєво впливатиме на якість і темпи переходу нашої країни на новий етап розвитку – глоба-

льне інформаційне, демократичне суспільство.

II. Постановка завдання

Метою статті є розгляд концептуальних напрямів державної інформаційної політики щодо питань удосконалення інфраструктури інформаційного простору країни з урахуванням розвитку системи масових інформаційних і політичних комунікацій з опорою на ідейно-концептуальну основу.

III. Результати

Побудова і розвиток єдиного інформаційного суспільства є надзвичайно важливим завданням для України [1]. Це пов'язано з відмінностями в культурних, духовних, національних та історичних традиціях народів, що живуть у нашій країні, значною диференціацією їх доходів і економічного стану. Нові соціально-економічні умови, що реально формуються в процесі реформ, і державні відносини обумовлюють необхідність адекватної зміни методів, форм і технологій державного управління. Методологічним підходом до реформування системи державного управління і вирішення проблеми інформаційної взаємодії між цивільним суспільством і владою має стати визначення конкретної стратегічної мети: формування влади демократичного типу, орієнтованої на суспільство як споживача її послуг.

Питання інформації та державного управління, взаємозв'язків держави та інформаційної сфери певною мірою розглядалися у різних аспектах філософами, теоретиками права, державознавцями, адміністративістами, економістами, соціологами. Особливо слід підкреслити внесок у розроблення цієї проблематики таких провідних учених, як: В. Авер'янов, Г. Атамчук, В. Афанасьєв, І. Бачило, Д. Белл, А. Берг, Ю. Битяк, М. Вертузаєв, О. Власюк, Є. Галантер, В. Глушков, П. Джонстон, Ф. Емері, В. Зуй, В. Іноземцев, Р. Калюжний, М. Кастеллс, Ю. Козлов, А. Коренєв, В. Малков, В. Машликін, В. Михалевич, Дж. Міллер, В.

Мінаєв, А. Омаров, В. Опришко, Г. Петров, Н. Полевой, Г. Попов, Г. Почепцов, Е. Семенюк, І. Сергієнко, О. Соснін, А. Урсул, В. Цветков, М. Швець, Л. Шиманський, Г. Щьокін, Л. Юзьков та багато інших. У цілому аналіз наукової літератури показав, що, не дивлячись на достатньо велику кількість наукових досліджень, у яких тією чи іншою мірою розкриваються різні аспекти вибраної нами теми, вона ще не вичерпана і вимагає подальшого глибокого осмислення і структуризації накопичених знань.

Віддаючи належне досягненням вказаних учених та враховуючи особливості становлення в Україні інформаційного суспільства, необхідно здійснювати постановку нових завдань та обґрунтовувати шляхи їх оперативного та якісного вирішення. Це особливо актуально в контексті реалізації на практиці політики реформ, що проводиться Президентом та Урядом України, забезпечення активної участі найширших верств населення у процесах соціально-економічної трансформації, що відбуваються, становлення ринкових відносин, підвищення ефективності функціонування економіки, забезпечення в найближчій перспективі гідних умов життя для абсолютної більшості населення країни [2].

Аналізуючи державну інформаційну політику як двоєдиний процес – “формування та реалізація” – доцільно розглядати формування цієї політики як вироблення стратегічного курсу держави в інформаційній сфері, а її реалізацію – як формування управління інформаційною сферою. Необхідним є постійне оновлення концептуальних засад для подальшого вдосконалення формування та реалізації державної інформаційної політики.

Формування і розвиток інформаційної інфраструктури та інтеграція в глобальне інформаційне суспільство стають умовами стабільного розвитку держави. У зв'язку з цим одним із напрямів державної інформаційної політики є стимулювання розвитку і вдосконалення інфраструктури інформаційного простору країни. Це, насамперед, стосується розвитку мереж зв'язку, телерадіомовлення, комп'ютерних мереж загального користування. Важливу роль у цьому процесі має відігравати державна програма “Електронна Україна”. На цій основі необхідно всіляко сприяти розвитку в нашій країні конкурентоспроможних інформаційно-комунікаційних систем, гнучко використовуючи можливості міжнародної кооперації. Очевидно, що розвиток інформаційних технологій у найближчій перспективі буде однією з основних складових модернізації української економіки [6].

Необхідно відзначити, що саме цей аспект інформаційної політики держави безпосередньо пов'язаний із розвитком в Україні інформаційного суспільства, економіки знань і побудовою “електронної демократії”, під якою розуміється відвертість, транспарентність державної влади, підвищення ефективності політичного управління та активне залучення громадян у процесі ухвалення політичних рішень на основі інформаційно-комунікаційних технологій. Таким чином, “електронна демократія” виступає перспективною формою інтерактивної взаємодії населення і влади в політичних процесах сучасного світу, а дослідження в рамках цієї теми мають безпосередню значущість для аналізу дискусійних проблем розвитку сучасної політичної демократії [7].

У західній і вітчизняній політологічній літературі поняття “електронна демократія” та “електронний уряд” інтенсивно розробляються. Найбільша увага приділяється проблемі використання інформаційно-комунікаційних технологій в організації діалогу між владою і громадянським суспільством. В умовах нової політичної реальності констатується криза традиційної демократії і робиться спроба знайти з неї вихід.

У зв'язку з цим поняття “електронна демократія” ототожнюють із поняттям “електронний уряд”, але вони, на нашу думку, кардинально розрізняються за своєю суттю. Якщо останнє означає підвищення оперативності і зручності доступу до послуг держави з будь-якого місця і в будь-який час, то перше відноситься до використання інформаційних технологій для розширення можливостей кожного громадянина. На відміну від “електронного уряду”, що створюється “зверху” для ефективнішого функціонування державного апарату, “електронна демократія” орієнтована на якісне підвищення рівня участі громадян у політичному житті, тобто на ініціативу “знизу” в управлінні державою. “Електронна демократія” дає змогу громадянам брати участь у роботі державних органів, а тим, у свою чергу, – чутливіше реагувати на потреби громадян. Це поняття включає онлайн правозахисну діяльність і онлайн проведення різних кампаній, а також використання “електронного середовища” як засобу політичної інформації в громадянському суспільстві.

Заходи державної політики щодо розвитку інформаційного простору країни мають поєднуватися із заходами захисту національних інтересів країни і заходами забезпечення інформаційної безпеки особи, суспільства, держави [5]. Економічна, соціальна, політична нестійкість і динамічність розвитку інформаційних технологій призвели принципово до виникнення нових загроз потенційного використання інформаційно-

технічних досягнень в цілях, несумісних із гарантуванням безпеки інформаційного простору і стабільності функціонування сучасного суспільства. У зв'язку з цим проблеми соціально-інформаційного простору, його безпеки та інформаційних послуг, які надаються, є багатоаспектними, що вимагає залучення до їх вирішення здобутків різних наукових напрямів.

Як уже було зазначено, в сучасному світі загострюється боротьба за владу у сфері інформації. Матеріальне і духовне багатства стають усе більш залежними від способів і каналів встановлення інформаційного зв'язку, розповсюдження повідомлень, ідей і символів. Знання та інтелект виявляються найважливішими ресурсами соціально-політичного розвитку і владарювання.

У політичному просторі, в його принципах і правилах функціонування відбуваються радикальні зміни, воно стає все більш насиченим інформацією та вкрай динамічним. При цьому головним системним чинником простору виступають масові політичні комунікації. Саме в рамках системи масових політичних комунікацій багато в чому формується процес інформаційної взаємодії основних політичних суб'єктів, реалізуються їх політичні цілі і стратегії. Слід зауважити, що формування і розвиток інформаційного політичного простору України відбувається в дуже непростих умовах, стикаючись з великою кількістю проблем соціально-політичного, економічного і юридичного характеру. Реформування системи державної влади і поглиблення економічної модернізації, при нерозвиненості системи масових політичних комунікацій і цивільного суспільства, а також постійний зовнішній інформаційний тиск уповільнюють швидкість розвитку інформаційного простору України і заважають зміцненню його цілісності та єдності, а також оптимальному включенню в глобальний інформаційний простір.

На сьогодні розвиток системи масових політичних комунікацій привів до перетворення інформаційної державної політики в головний вид політичної діяльності. Інформаційна активність стала однією з найважливіших складових процесу реалізації державної влади, а також необхідним елементом успішної модернізації політичної системи та її інститутів. Саме тому аналіз державної інформаційної політики в сучасних умовах є найважливішим науковим і практичним завданням. Потрібна теоретична систематизація проблем інформаційної політики, визначення її пріоритетів, а також вивчення форм і способів організації політичних комунікацій, які дають державі можливість успішно просувати свої інформаційно-політичні проекти, забезпечуючи їй конкурентні переваги порівнянно з проектами інших

політичних суб'єктів. Проте, ефективне застосування різних способів організації політичних комунікацій, а також управління каналами масової інформації в рамках державної інформаційної політики неможливе без опори на ідейно-концептуальну основу, що надає цілісності і послідовності процесу реалізації інформаційної політики.

На нашу думку, такою основою може бути тільки загальнонаціональна ідеологія, яка має стати ядром інформаційної політики і наповнити смисловим змістом увесь інформаційний простір. Адже, не дивлячись на процеси інформатизації, політика залишається, перш за все, ціннісно-символічною сферою. Відсутність загальнонаціонального ідеологічного проекту призводить до утворення інформаційно-комунікаційного вакууму, наслідками якого можуть стати складні соціально-психологічні кризи в суспільстві. Ідеологія як сукупність певних ідей, цінностей та уявлень одночасно є і основою формування інформаційної політики, і найважливішим елементом структури системи масових політичних комунікацій. Таким чином, формування інформаційного політичного простору, ролі і місця держави в цьому процесі, а також значення ціннісно-ідеологічної компоненти в його інформаційній політиці відображує високий науковий і практичний інтерес та потребує конституційної підтримки.

Слід детальніше зупинитися на такій складній проблемі інформаційної сфери, як захист духовних та етичних цінностей нашого суспільства, забезпечення духовного і культурного оновлення України, зміцнення традицій патріотизму і гуманізму, дружби народів нашої країни. При цьому, забезпечуючи свободу доступу громадян та організацій до інформаційних ресурсів, ми повинні одночасно рішуче боротися зі всіма проявами національної, расової, релігійної ворожнечі і нетерпимості, ставити заслін пропаганді ідеології фашизму, расизму, екстремізму, сепаратизму, націоналізму. Інформаційна політика держави має більше сприяти консолідації українського суспільства, мотивації людей на добросовісну, продуктивну працю в ім'я становлення нової України, інтеграції їх у процеси перетворення всіх сторін нашого життя.

Проведення державної інформаційної політики на всій території країни неможливе без розвинутої індустрії інформаційних послуг, що надаються в будь-якій точці України [3]. Державні інформаційні ресурси мають ефективно використовуватися всіма органами державної влади, незалежно від їх територіального розташування. Важливе значення при цьому мають відіграти і ЗМІ, зокрема періодика, об'єктивність і мудрість якої може сприяти пом'якшенню ряду соціа-

льних проблем у регіонах, зміцненню віри людей у правильність реформ, що проводяться в країні.

Одним із найважливіших напрямів державної інформаційної політики є вдосконалення регулювання суспільних відносин, пов'язаних з отриманням, розповсюдженням і використанням інформації [4]. Сьогодні в Україні вельми динамічно змінюється вся економічна та політична ситуація. Відбуваються процеси реформування державної влади, зокрема розмежування повноважень між її рівнями. Активно здійснюється політика в області модернізації економіки і соціальної сфери нашого суспільства. В цих умовах значно зростає роль ЗМІ в інформаційному забезпеченні реформ, що проводяться в країні. Тому необхідно приділяти найсерйознішу увагу вдосконаленню правової бази, регуляційної діяльності інформаційних і телекомунікаційних компаній.

Важливою турботою держави в інформаційній сфері є розширення доступу до телекомунікаційних й інформаційних мереж у соціально значущих секторах народного господарства країни – освіта, наука, культура, охорона здоров'я, що безпосередньо пов'язано із зростанням якості життя громадян за рахунок збільшення надання послуг у цих сферах.

Аналізуючи концептуальний напрям розвитку державної інформаційної політики в Україні, перш за все, хотілося б відзначити пріоритетне значення для цих цілей розвитку системи вищої освіти в регіонах, а також необхідність посилення ролі держави в процесі стимулювання розвитку досліджень і розробок у високотехнологічних галузях, які мають стати двигунами економічного зростання у ряді регіонів, що не мають у своєму розпорядженні багатих сировинних ресурсів. Слід приділити найсерйознішу увагу організації регіональних технопарків, технополісів та інших видів організацій, які сприяють залученню трудових ресурсів у високотехнологічні галузі економіки, пов'язані зокрема із розвитком інформаційно-комунікаційних технологій.

IV. Висновки

Підводячи підсумок проведеного дослідження, можна зробити такий висновок. Одним із головних суб'єктів, які визначають організацію системи масових інформаційних

і політичних комунікацій, виступає держава. Її інформаційна політика виявляється основним видом діяльності в сучасному суспільстві.

Найважливішою складовою державної політики є ідеологія, яка одночасно є і основним елементом усієї структури системи масових комунікацій. Проте наша держава і суспільство перебувають у стані часткового інформаційно-комунікаційного вакууму, коли способи організації комунікацій відносно розвинуті, особливо пропаганда і реклама, а змістовного наповнення комунікації між суспільством і владою немає.

Зокрема окремі ідеї, оцінки, думки представлені в хаотичному вигляді, але немає цілісного ідеологічного проекту, в рамках якого могло б здійснюватися сучасне спілкування в суспільстві.

Література

1. Декларація принципів “Побудова інформаційного суспільства – глобальне завдання в новому тисячолітті” від 12.12.2003 р.
2. Закон України “Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки” від 09.01.2008 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 12. – Ст. 102.
3. Закон України “Про Концепцію Національної програми інформатизації”, із змінами, внесеними згідно із Законом від 09.02.2006 р. № 3421-IV (3421-15). – № 22. – Ст. 199.
4. Закон України “Про інформацію” від 02.10.1992 р // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
5. Указ Президента України “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 21.03.2008 р. “Про невідкладні заходи щодо забезпечення інформаційної безпеки України” від 23.04.2008 р. № 377/2008 // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – № 4. – Ст. 102.
6. План дій “Україна – Європейський Союз”, Європейська політика сусідства, схвалений Кабінетом Міністрів України 12.02.2005 р., схвалений Радою з питань співробітництва між Україною і Європейським Союзом 21.02.2005 р.
7. Електронний уряд: прогрес на службі демократії // Інформаційний бюлетень міжнародного центру політичних досліджень. – 2003. – № 191.